Eriarvoisuuden riskit ja tasa-arvon mahdollisuudet

Heikki Hiilamo, Rovaniemi 13.10.2016

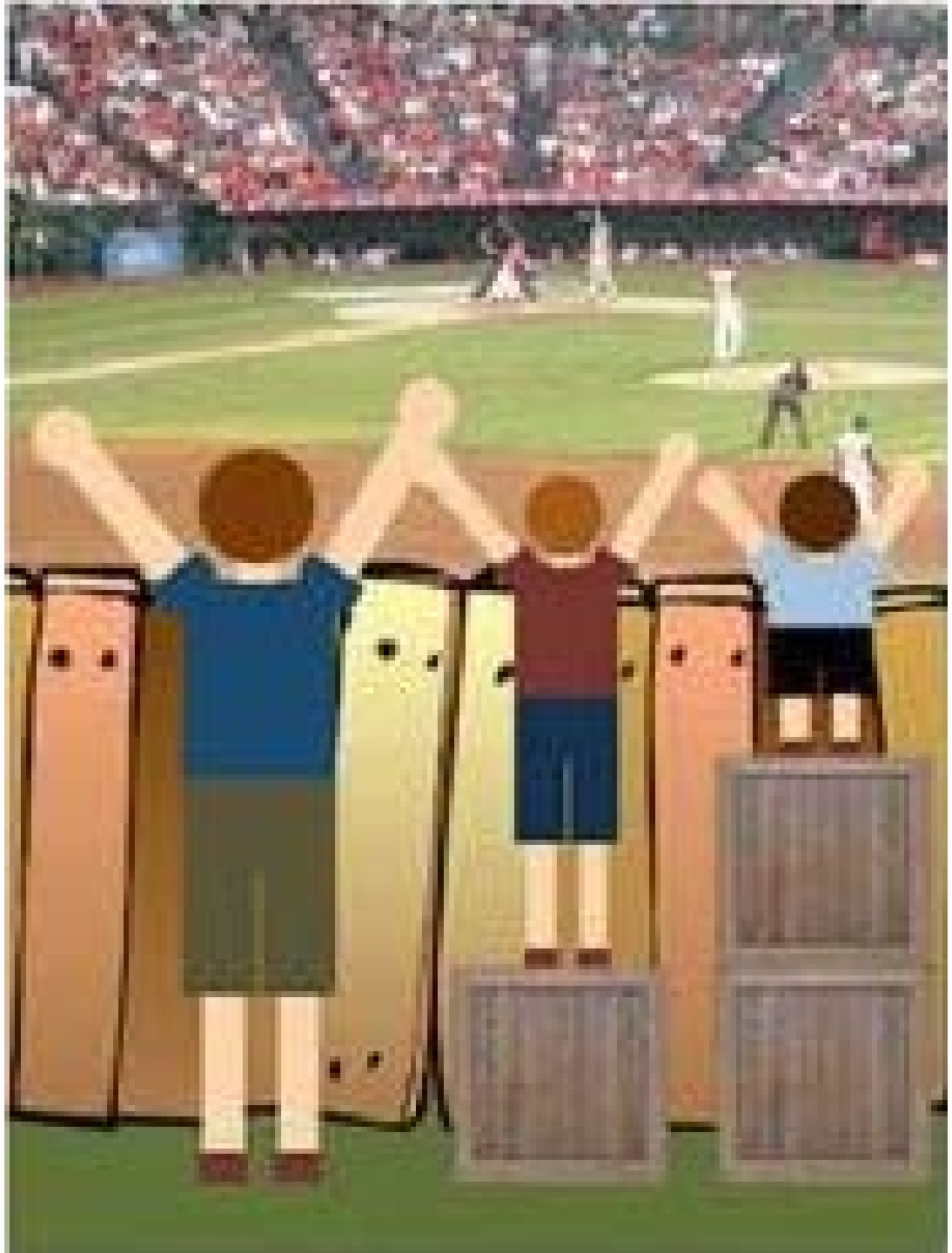

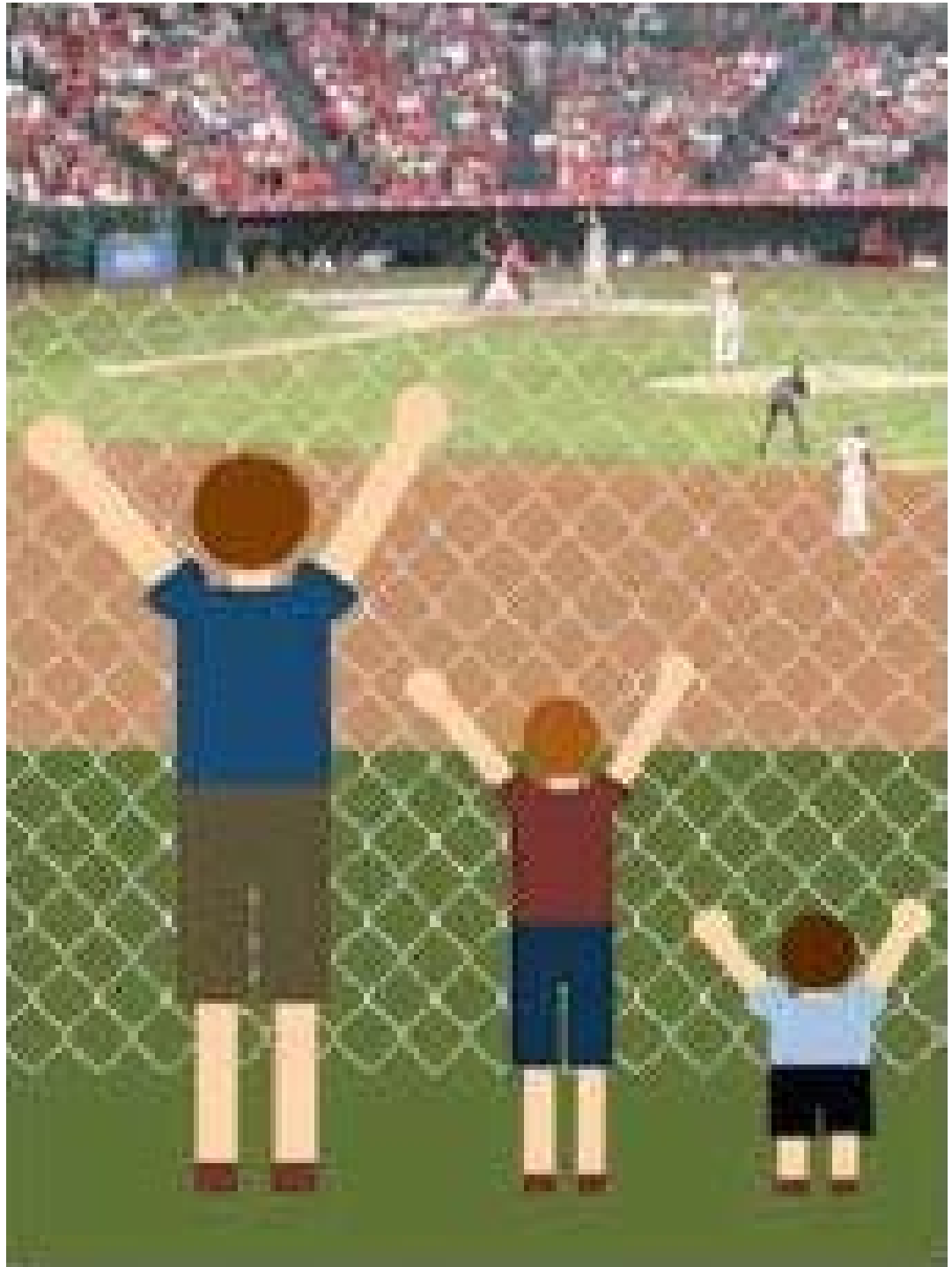

Mistä tuloerot kertovat?

Yksilöiden väliset erot

-> Tuloissa

- >Varallisuudessa

-> Statuksessa

-> Terveydessä

Yksilöiden näkökulmasta tuloerot kuvaavat resurssien jakautumista ja käyttöä yhteisössä

Yhteiskunnan näkökulmasta tuloerot kuvaavat resursseja jakavien instituutioiden toimintaa

Kestävä hyvinvointi ja tuloerot

Tasa-arvo ja hyvinvointi –teoria

Yksilötasolla suuret tuloerot yhteydessä yksilöiden pahoinvointiin (Wilkinson & Pickett)

Kestävän hyvinvoinnin teoria

Yhteisöiden (kansallisvaltioiden) tasolla suuret tuloerot yhteydessä yhteisöiden luhistumiseen (Acemoglu & Robinson)

Tasa-arvo ja hyvinvointi teoriasta

Taloudellisen kasvun korostaminen tasa-arvon kustannuksella johtaa lyhyempään, sairaampaan ja onnettomampaan elämään (Wilkinson & Pickett 2009/2011)

Mitä suurempaa on eriarvoisuus maiden välillä (tai Yhdysvaltojen osavaltioiden sisällä), sitä yleisempiä ovat mm. teiniraskaudet, väkivalta, liikalihavuus ja päihdeongelmat

Tulotaso ei enää selitä kehittyneissä länsimaissa hyvinvointia, vaan se miten tulot ovat jakautuneet

Income per head and life-expectancy: rich & poor countries

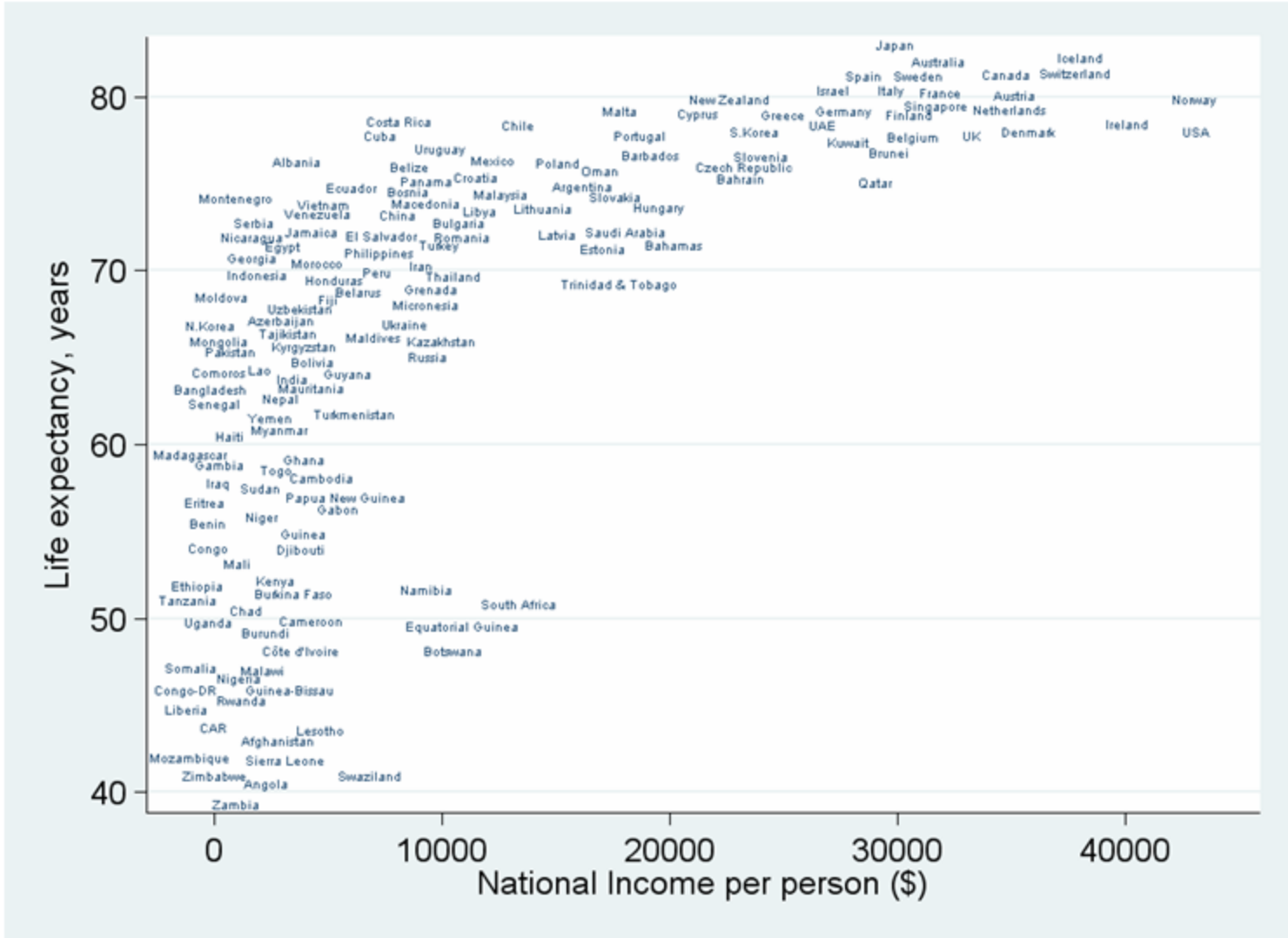

Source: Wilkinson & Pickett, The Spirit Level (2009)

The Equality Trust

Health is related to income differences *within* rich societies but not to those *between* them

Between (rich) societies

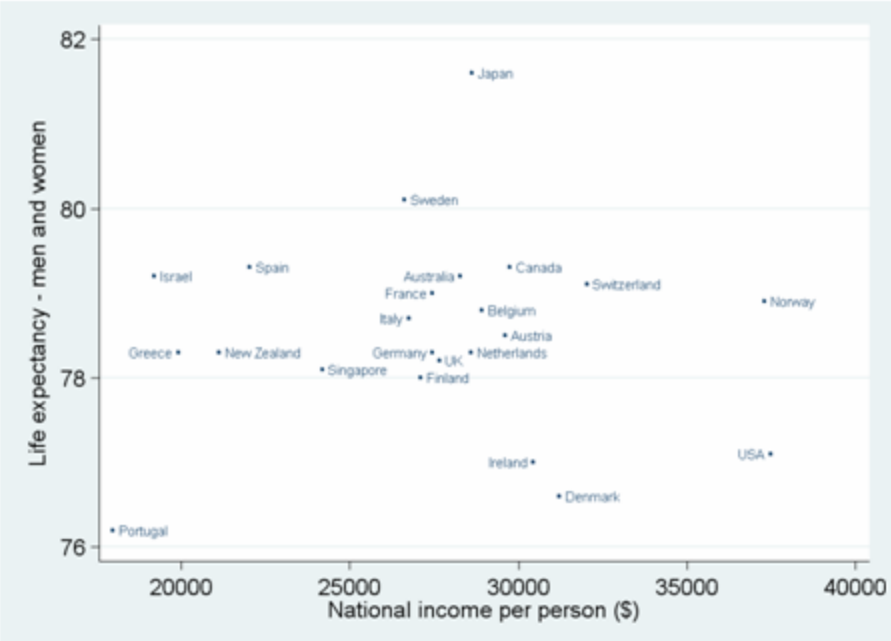

Within societies

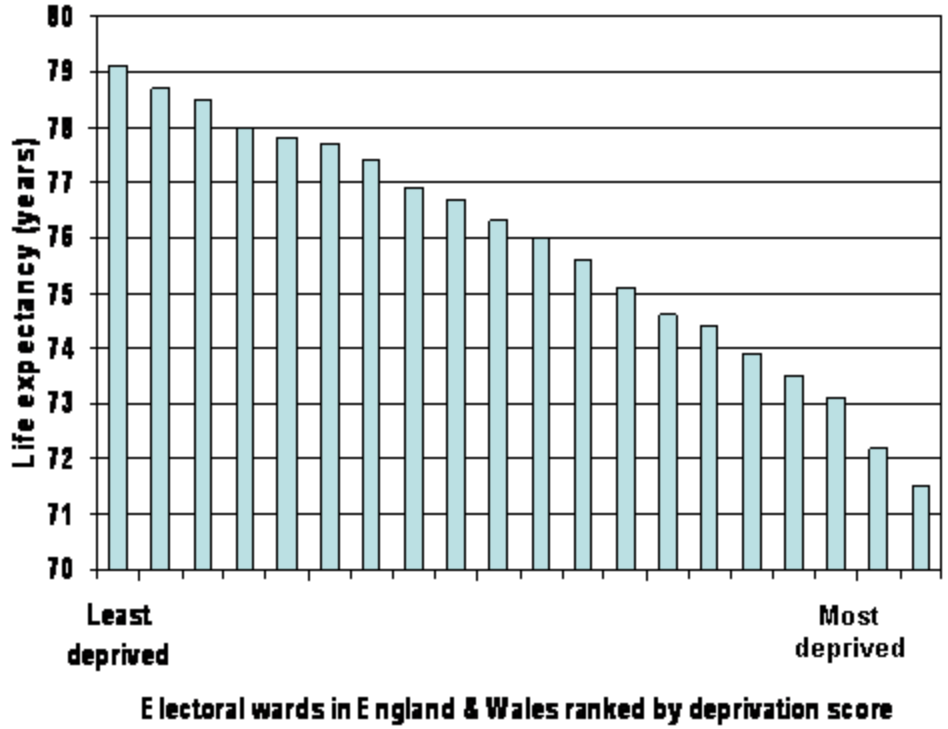

Source: Wilkinson & Pickett, The Spirit Level (2009)

The Equality Trust

Health and Social Problems are Worse in More Unequal Countries

Index of:

- Life expectancy
- Math & Literacy
- Infant mortality
- Homicides
- Imprisonment
- Teenage births
- Trust
- Obesity
- Mental illness – incl. drug & alcohol addiction
- Social mobility

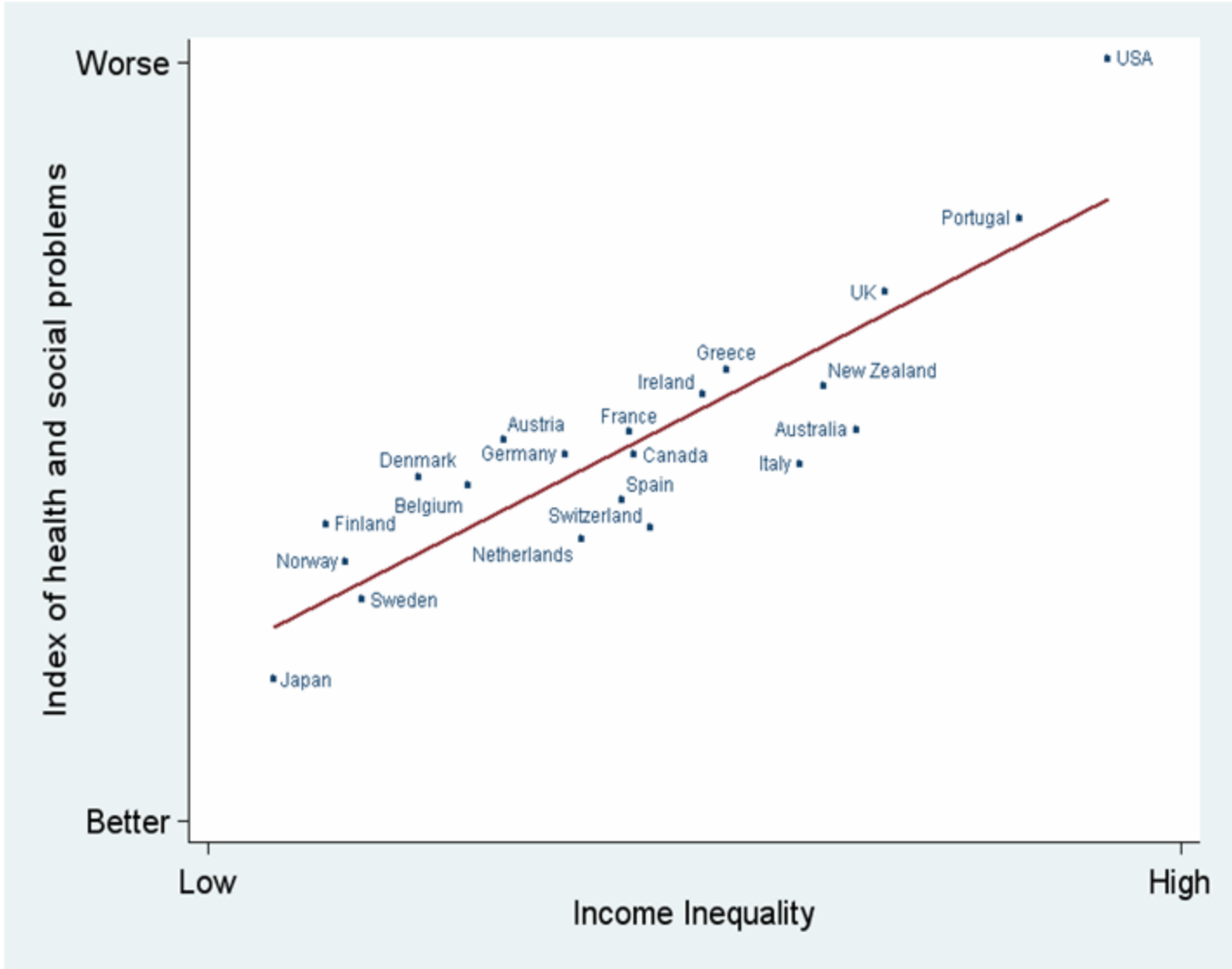

Source: Wilkinson & Pickett, The Spirit Level (2009)

Kestävän hyvinvoinnin teoriasta

Kestävä hyvinvointi liittyy yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja tasa-arvoa luoviin instituutioihin

Hyvän kehä: luottamus instituutioihin luo instituutioita jotka synnyttävät luottamusta

Noidan kehä: epäluottamus instituutioihin rapauttaa instituutioita jotka voisivat synnyttää luottamusta

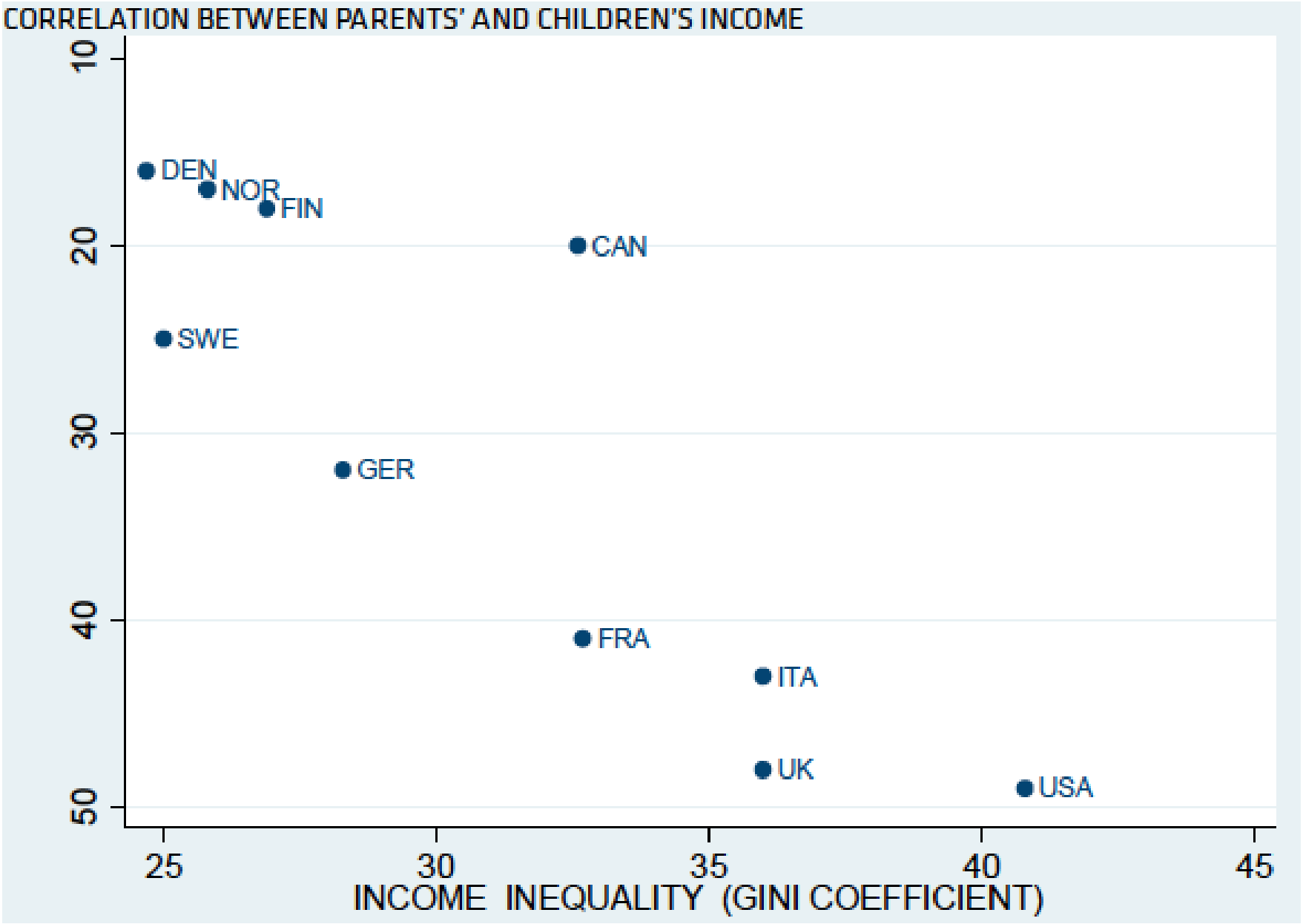
CORRELATION BETWEEN PARENTS' AND CHILDREN'S INCOME
10
20
30
40
50
DEN
NOR
FIN
CAN
SWE
GER
FRA
ITA
UK
USA
25
30
35
40
45
INCOME INEQUALITY (GINI COEFFICIENT)

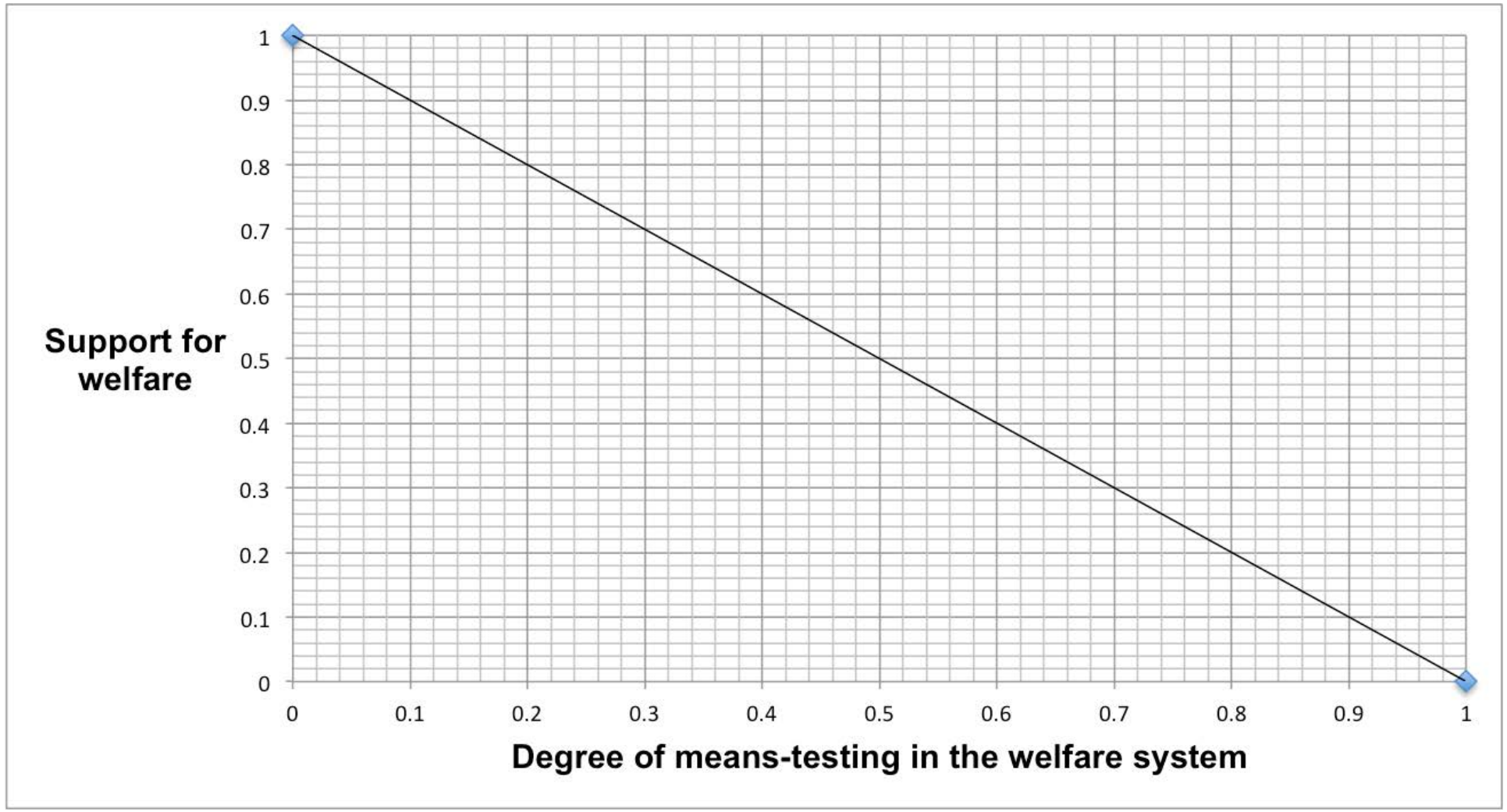
Support for welfare
1
0.9
0.8
0.7
0.6
0.5
0.4
0.3
0.2
0.1
0
0
0.1
0.2
0.3
0.4
0.5
0.6
0.7
0.8
0.9
1
Degree of means-testing in the welfare system

Vastaväite: tuloerot ja tehokkuus

Arthur Okun: Equality and Efficiency: The Big Tradeoff, 1975

IMF 2011: tasaiset tuloerot yhteydessä kestävämpään talouskasvuun

IMF 2014: tuloerojen tasaaminen edistää talouskasvua

Yhteiskuntapolitiikka 77(2):2012.

ARTIKKELIT

Väärien profeettojen jäljillä?

Kahdeksan erää tuloerojen vaarallisuudesta

HEIKKI HIILAMO & OLLI KANGAS

Johdanto

Kahden brittiläisen epidemiologin Richard Wilkinsonin ja Kate Pickettin kirja *The Spirit Level* (2009, nimi tarkoittaa suomeksi vesivaakaa) pyr-

Tuloeroteorian vastaanotto on ollut ristiriitainen. Osassa populaaria tiedekirjoittelua Wilkinsonin ja Pickettin kirjaa syytettiin pahimmillaan törkeästä vääristelystä (esim. Snowdon 2010). Tasa-arvo ja hyvinvointi -kirjan yksinkertaista-

Everyone’s better with equality

Positing a Grand Theory: everything is better in more equal societies (known as inequality hypothesis or Wilkinson hypothesis)

More equality is not only better for the poor but to almost everyone barring the filthy rich

TIME
DECEMBER 9, 1985
$1.95
Children Having Children
Teen Pregnancy In America
SPIES, SPIES EVERYWHERE
The U.S. Roundup Accelerates
101
TIME
SPECIAL REPORT/SCHOOL VIOLENCE
HOW TO SPOT A TROUBLED KID
DEPRESSION: Do pills help or hurt?
How bad is the copycat problem?
The tide turns on guns
Is Jeff Gordon good for NASCAR?
JIM CRAMER on should you day trade
SHATTERED LIVES
Portraits From America's Drug War
by Mikki Norris Chris Conrad & Virginia Resner
ANTI SOCIAL BEHAVIOUR
APRIL 17, 2006
JOE KLEIN: HOW CONSULTANTS RUINED POLITICS
TIME
FLIGHT 93: THE MOVIE
EXCLUSIVE FIRST LOOK
SPECIAL REPORT
DROPOUT NATION
30% of America's high school students will leave without graduating. Here is what one town tells us about the crisis
BY NATHAN THORNBURGH

The Spirit Level

Why More Equal Societies Almost Always Do Better

Richard Wilkinson and Kate Pickett

Starting point: *The Spirit Level*

- A book by two British epidemiologist Richard Wilkinson and Kate Pickett in 2009

Divided reception

Debate in Great Britain: John Goldthorpe, Chris Snowdon (The Spirit Level Delusion: Fact-Checking the Left's New Theory of Everything, 2010), Peter Saunders (Beware False Prophets: Equality, the Good Society and The Spirit Level, 2010)

Debate in the US: Lane Kenworthy

Debate in Sweden: Sanandaji et al (Taxpayer Association, Jämlikhetsbluffen [Equality hoax])

Peter Saunders (*Beware False Prophets: Equality, the Good Society and The Spirit Level, 2010):*

”*The Spirit Level has little claim to validity. Its* evidence is weak, the analysis is superficial and the theory is unsupported.”

Research task

Evaluate W&P's theory on income equality and welfare outcomes

Replicate W&P's and Saunders' analysis with their country selection and with our country selection (127 countries)

-> Boxing match in eight rounds

Links between GINI and welfare outcome variables, regression model, t-values

	HIV	LifeEx	Inf Mort	Homis	Suic	Divorce	Alchol	Fertility
GINI	**7.40*** **	**-4.15*** **	**5.54*** **	**6.71*** **	**-5.28*** **	**ns**	**2.10***	**ns**
GDP/C	ns	7.22***	-15.03***	-4.59***	ns	3.67***	5.23***	-8.44
Africa	6.41***	-6.19***	3.32***	-2.18*	2.50*	ns	ns	3.91***
Islam	ns	ns	ns	ns	-2.89**	ns	-4.79***	ns
Catol	ns	ns	ns	ns	ns	-2.07*	ns	ns
East-E	ns	-3.89	2.42*	ns	ns	ns	3.91***	-8.21
Alcohol	ns	ns	ns	ns	ns	3.17**	-	ns
R^2	.57	.81	.88	.45	.89	.58	.52	.83
N of contr	126	127	126	124	79	70	123	127

Judges decision 4-1 in favor of W&P

(with three unresolved rounds)

	W&P	Saunders
HIV	Y	
LifeEx	Y	
Infant Mortal	Y	
Homicides		
Suicides		Y
Divorce	Y	
Alchol		
Fertility		

INEQUALITY IS HARMFUL

Miksi tuloerot uhkaisivat yhteiskuntien kestävyyttä?

Korruptio

Kulutuksen vääristymät

Rahamarkkinoiden volatiliteetti

Legitimiteetin rapautuminen

Rent seeking

Kestävät instituutiot

Takaavat tuloerojen pysyvän vähintäänkin kohtuullisina (inclusive institutions)

Markkinoiden tuottamaan tulonjakoon vaikuttavat instituutiot (koulutus, yrittäminen, vapaa kilpailu, ay-liike)

Lopulliseen tulonjakoon vaikuttavat instituutiot (julkiset tulonsiirrot ja palvelut)

Tulonjaon eriarvoisuus Suomessa

Tuloerojen kasvu alkoi 1990-luvun laman jälkeen ja jatkui lähes katkeamatta vuoteen 2008 asti, jolloin uusi lama supisti tuloeroja

Vuodesta 1995 Gini-kertoimen arvo nousi prosenttiyksikön vuodessa, kasvu rikkaiden maiden nopeimpia

Ylimmä tulokymmenyksen ja erityisesti huipputuloisten, ylimmän prosentin, tulot kasvoivat dramaattisesti

Tulodesiilien tulo-osuuksien kehitys 1966-2010, %.

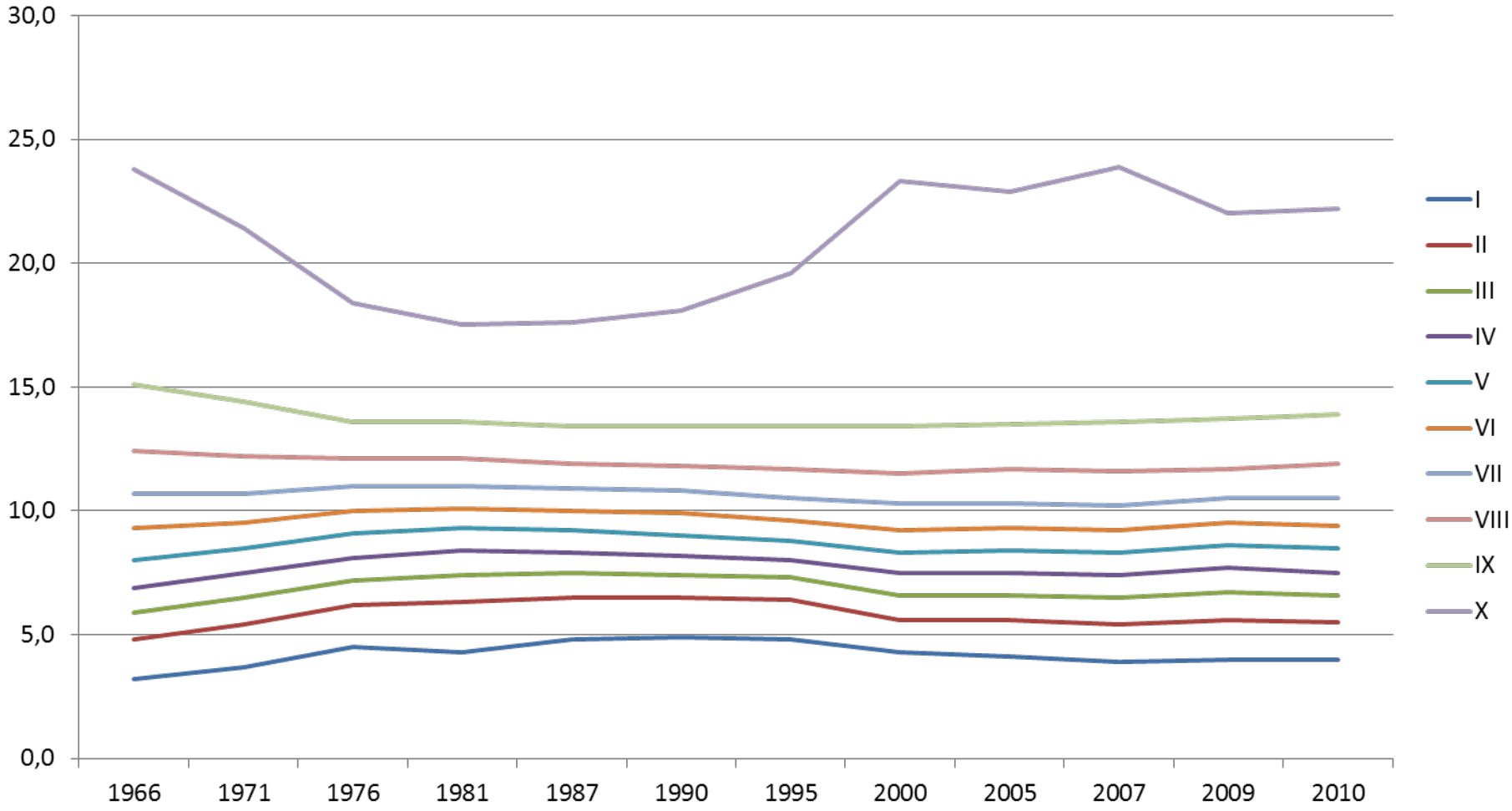

Neljä aluetta 1990-2010/2011

Toimeentulo
Lastensuojelu
Yleinen kuolleisuus
Alkoholikuolemat

Pitkäaikaisesti toimeentuloa saaneet Helsingissä, % vastaavanikäisestä väestöstä

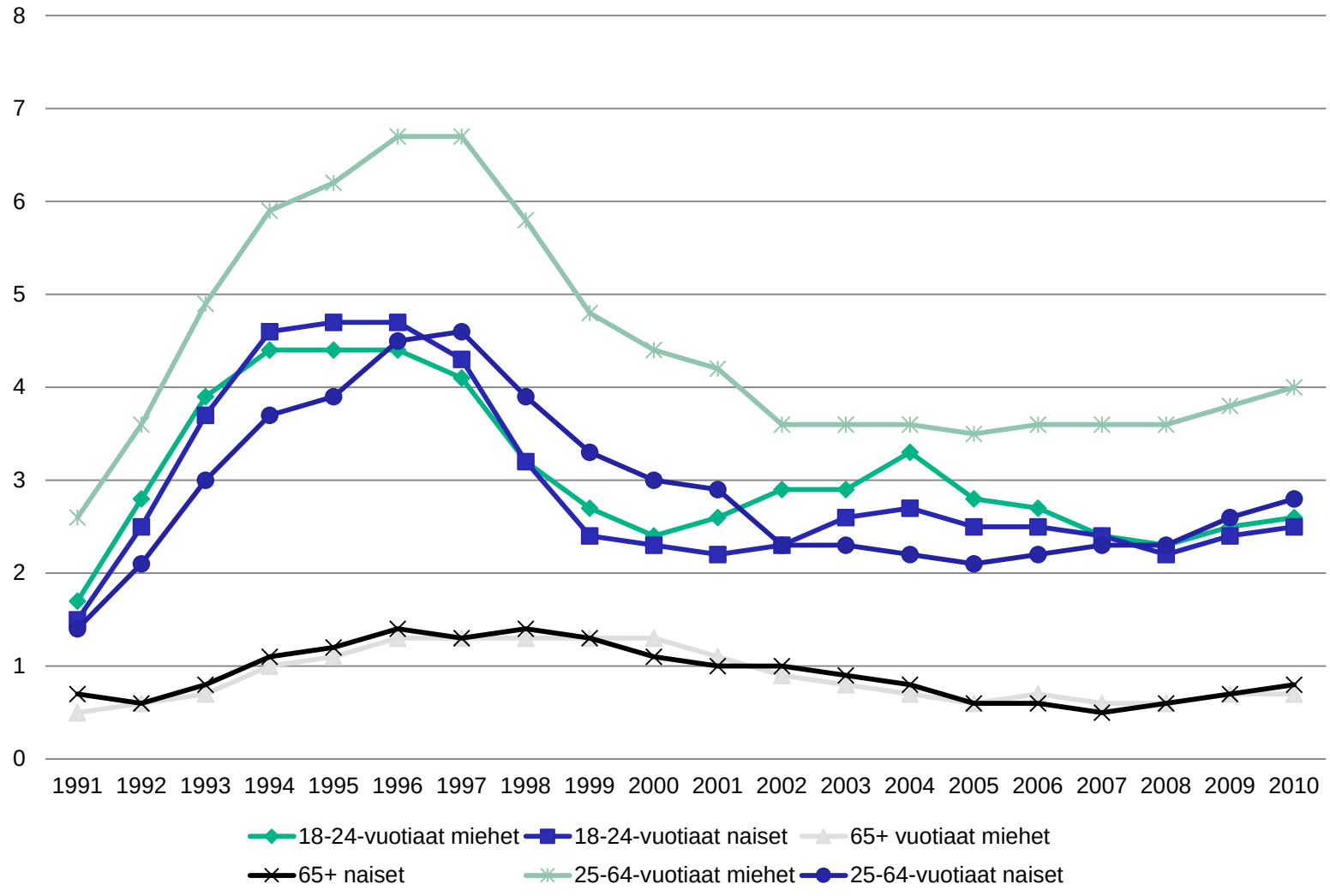

Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret vuosina 1991−2010

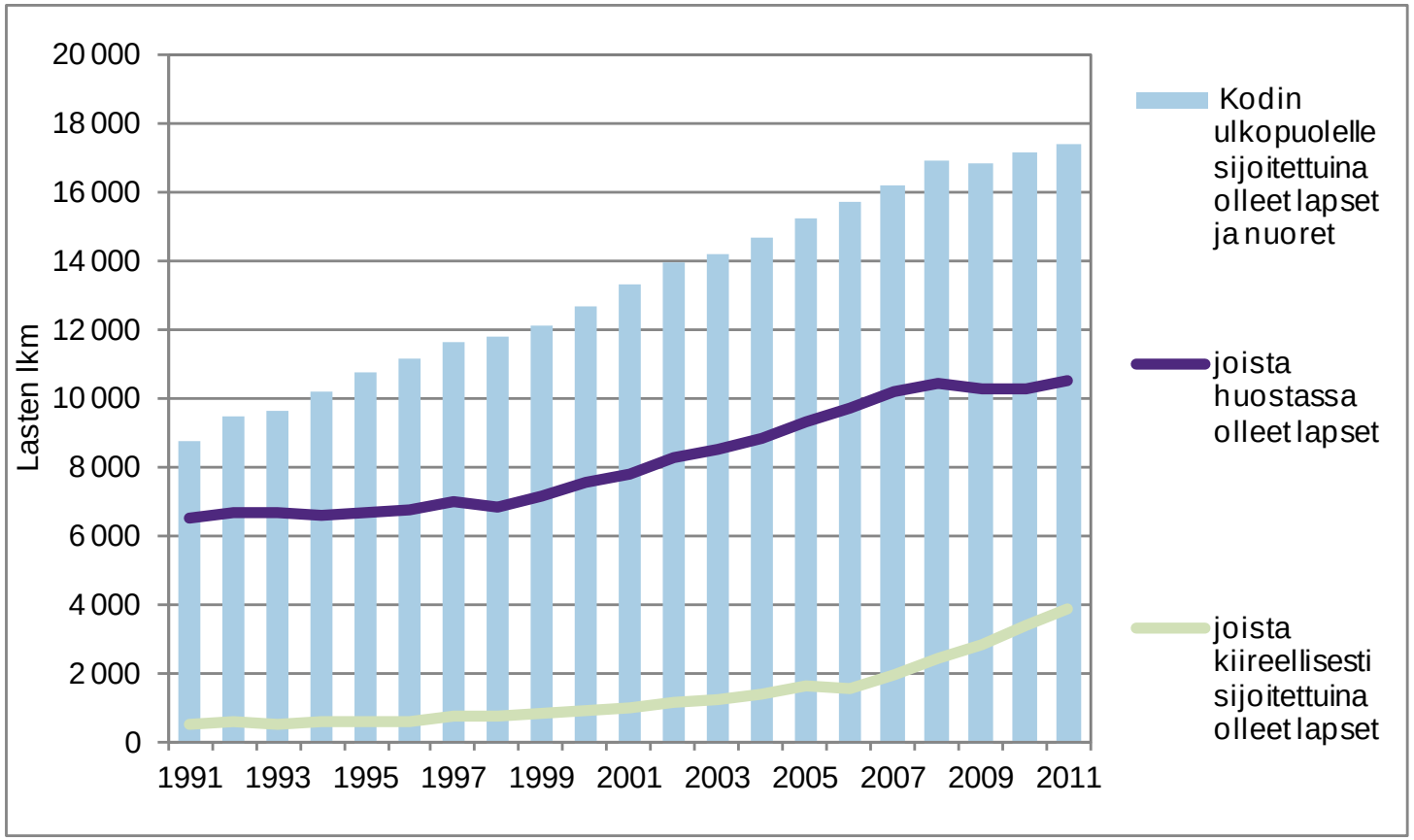

***Sama lapsi voi sisältyä sekä kiireellisiin sijoituksiin että huostassa olleiden lukumääriin.**

Lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, suhteutettuna väestön 0–17-vuotiaisiin maakunnittain vuonna 2011, %

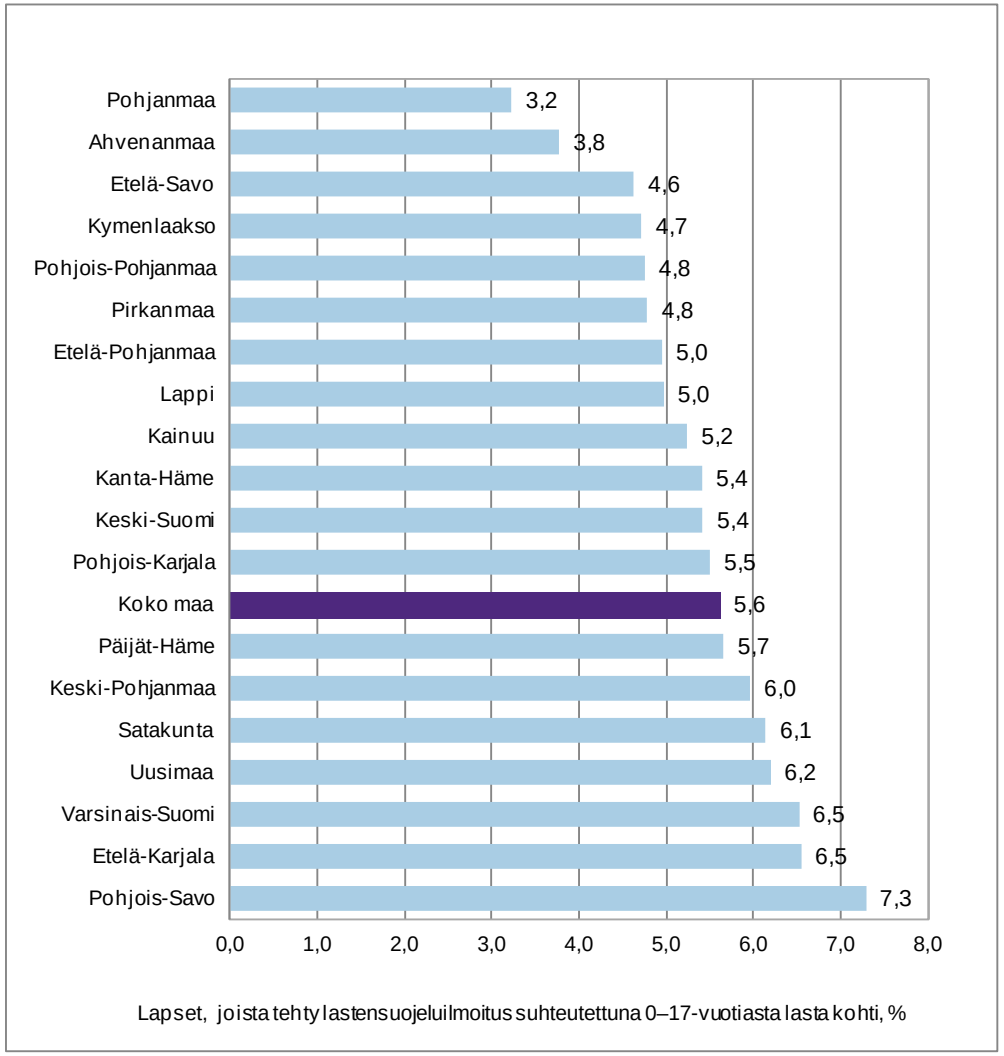

Elinajan odote 35-vuotiailla naisilla ja miehillä 1988-2007

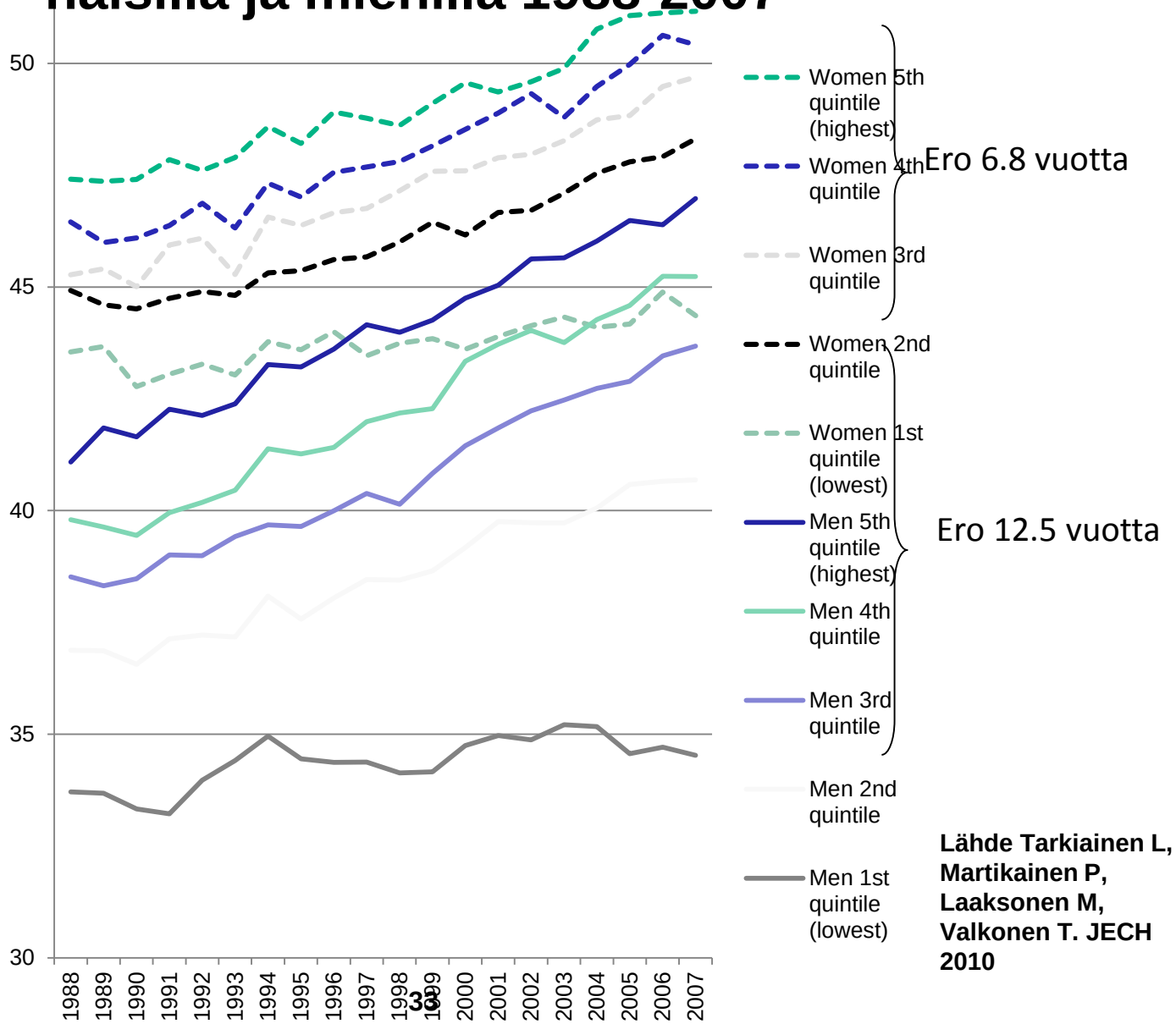

Lähde Tarkiainen L, Martikainen P, Laaksonen M, Valkonen T. JECH 2010

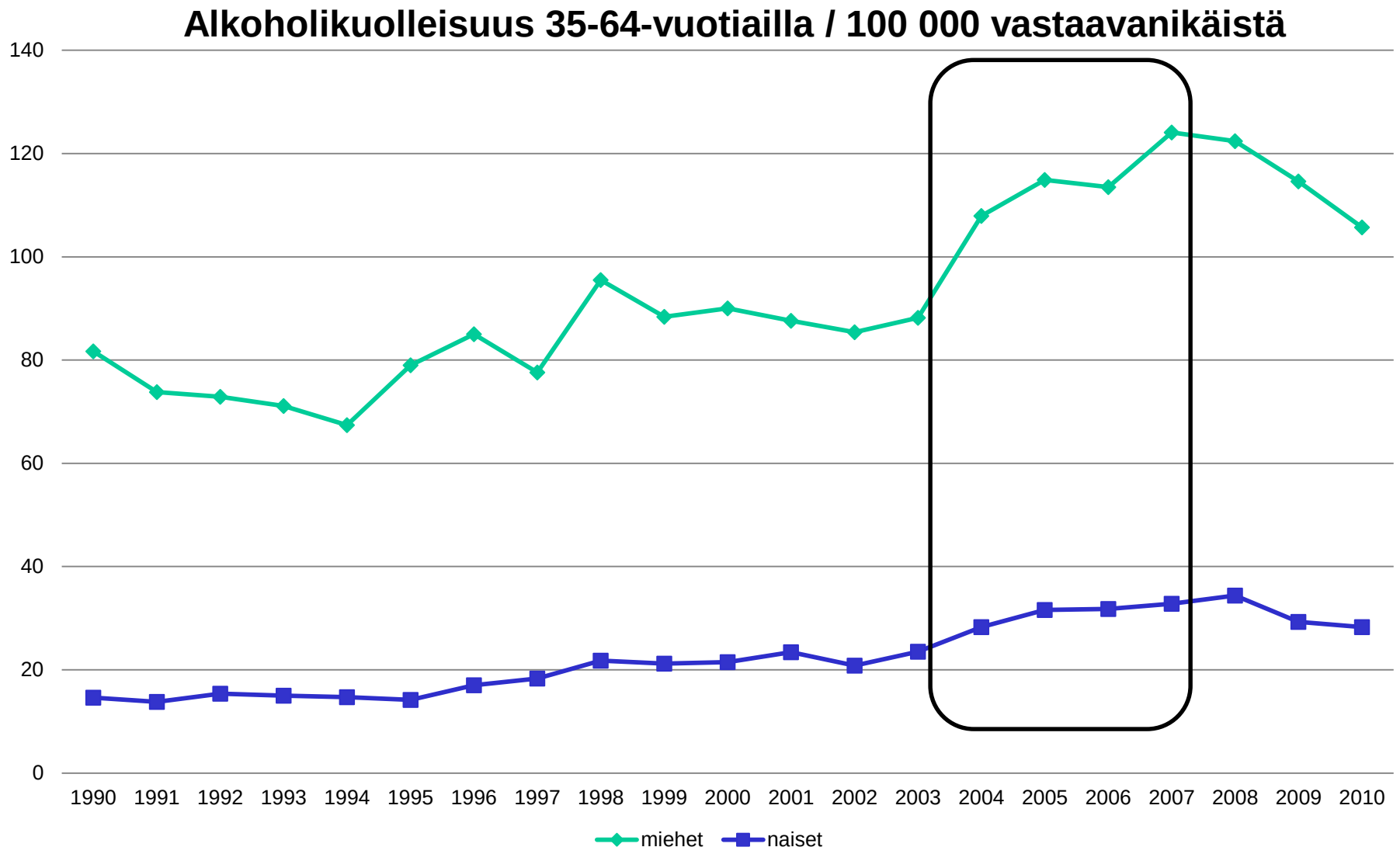
Alkoholikuolleisuus 35-64-vuotiailla / 100 000 vastaavanikäistä
140
120
100
80
60
40
20
0
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
miehet
naiset

Ei kuitenkaan (vielä?) pahoinvoinnin hyökyaaltoa

Koulutuksen ulkopuolelle jääminen

Asunnottomuus

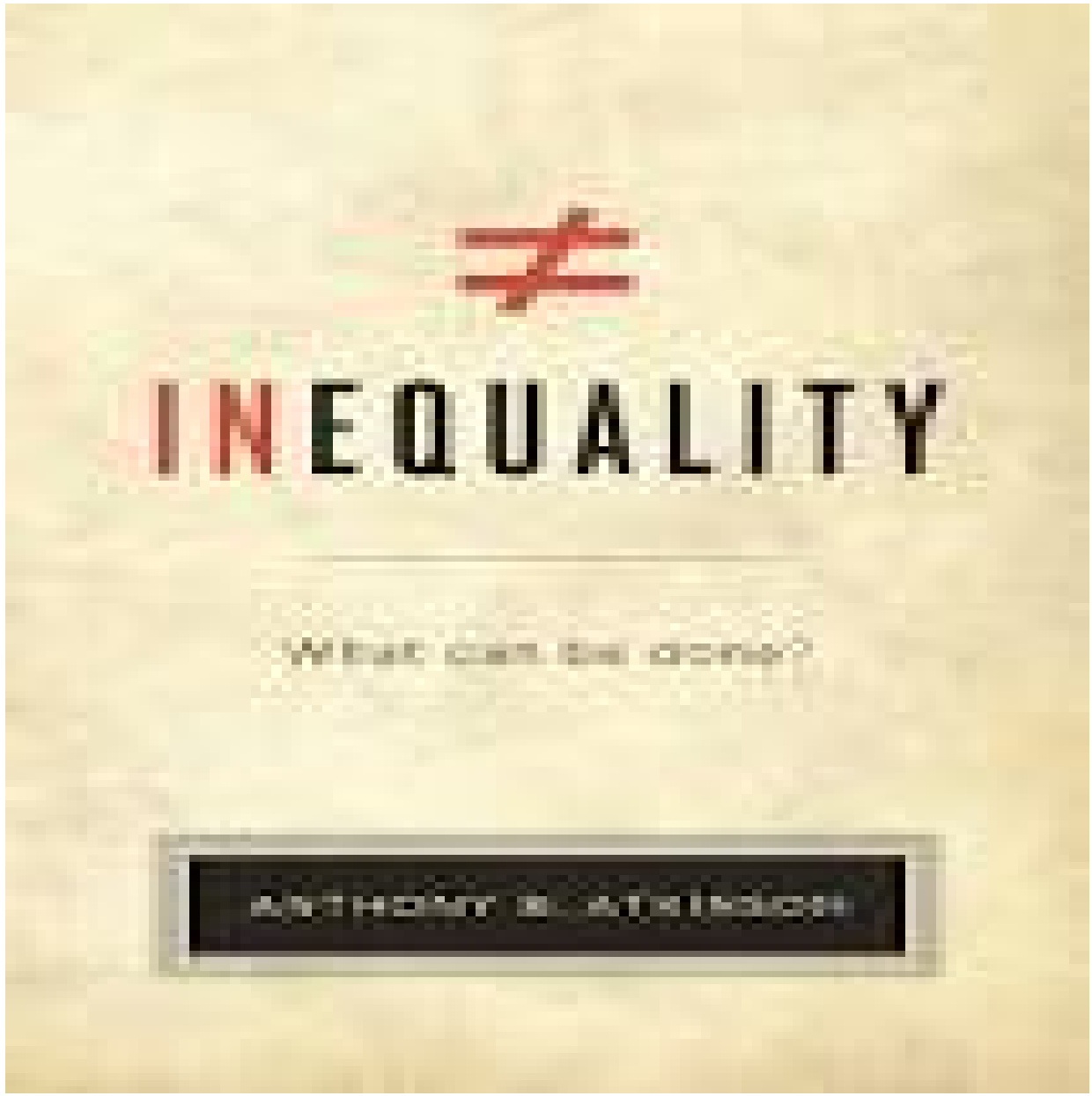
INEQUALITY

Atkinsonin ehdotukset (15 kpl)

Teknologinen muutos ja sen vastavoimat (2 ehdotusta)

Työllisyys ja palkat tulevaisuudessa (2 ehdotusta)

Pääoman tuoton jakaminen (3 ehdotusta + yksi suositus)

Progressiivinen verotus (4 ehdotusta + yksi suositus)

Sosiaaliturvaa kaikille (4 ehdotusta)

Atkinsonin ehdotukset Suomessa (9 kpl)

Teknologinen muutos ja sen vastavoimat (2 ehdotusta)

Työllisyys ja palkat tulevaisuudessa (2 ehdotusta)

Pääoman tuoton jakaminen (3 ehdotusta)

Progressiivinen verotus (2 ehdotusta + yksi suositus)

Tuloerot Suomessa 1966–2014, käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot), Gini-kerroin (%)

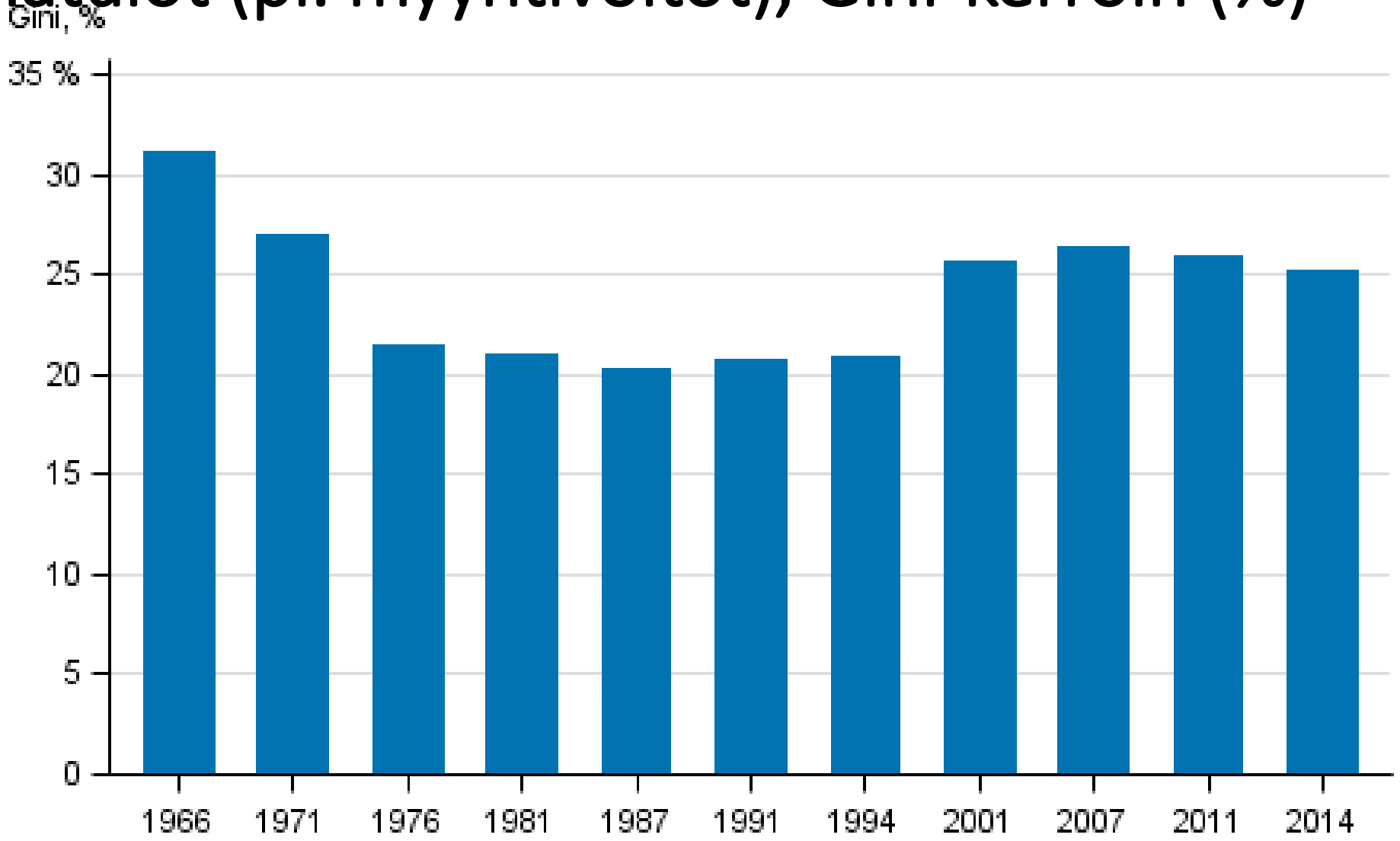

Saatujen ja maksettujen tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus 1995-2015, %.

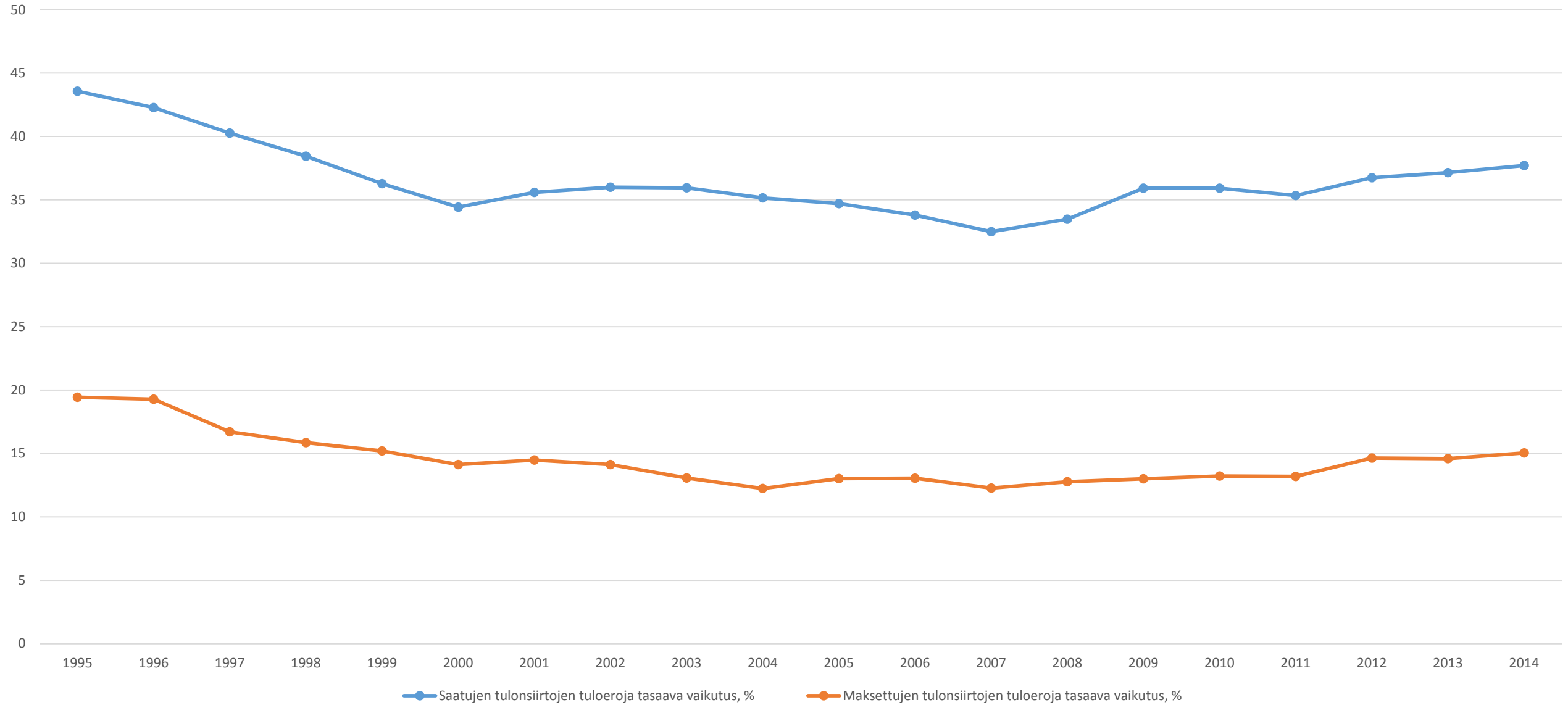

Teknologinen muutos ja sen vastavoimat

Hoivarobottien uhka

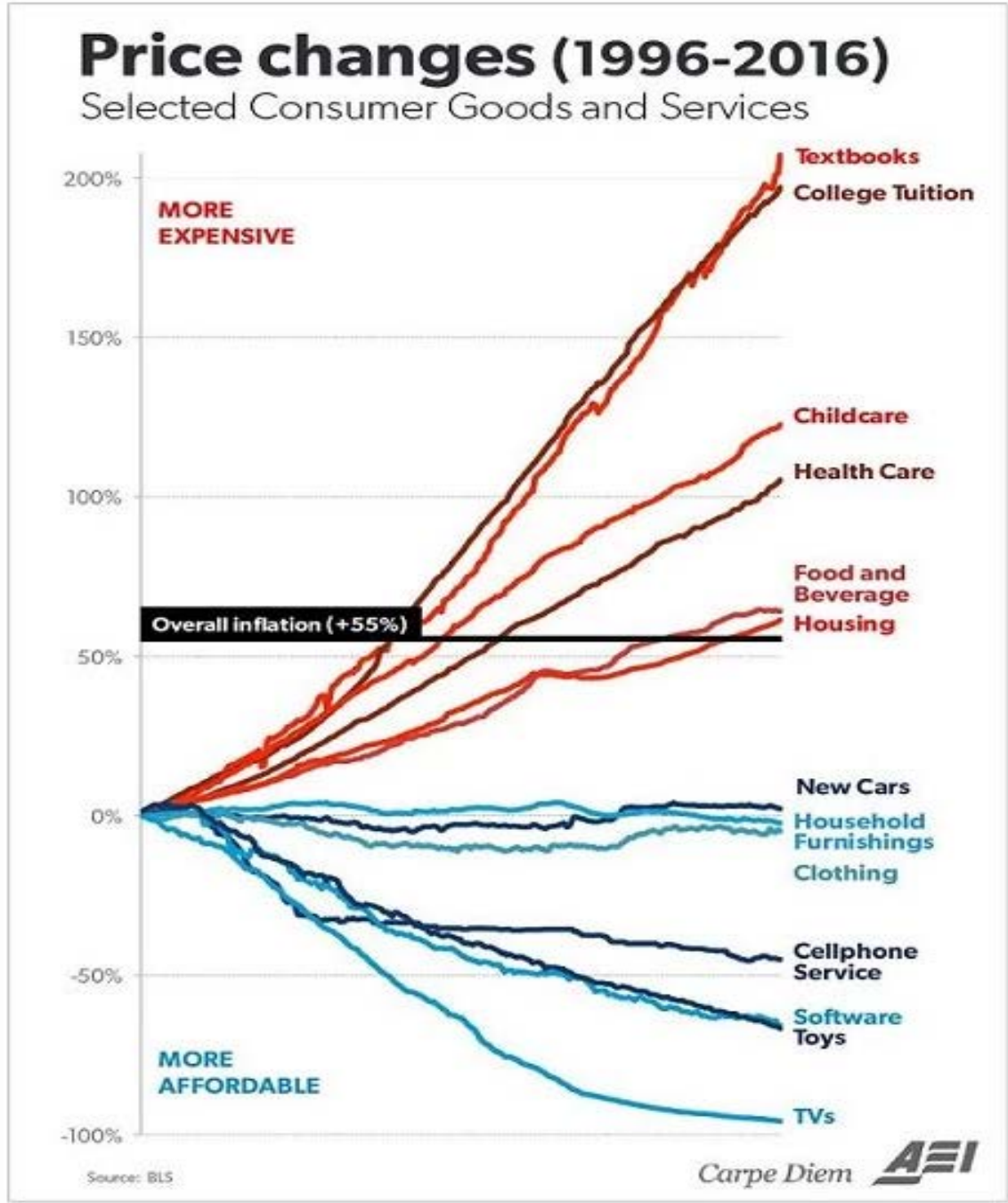
Price changes (1996-2016)
Selected Consumer Goods and Services
200%
150%
100%
50%
0%
-50%
-100%
MORE EXPENSIVE
MORE AFFORDABLE
Overall inflation (+55%)
Textbooks
College Tuition
Childcare
Health Care
Food and Beverage
Housing
New Cars
Household Furnishings
Clothing
Cellphone Service
Software
Toys
TVs
Source: BLS
Carpe Diem
AEI

Työttömyys vihdoin kuriin

Työttömyys Itämeren maissa 2006-2015

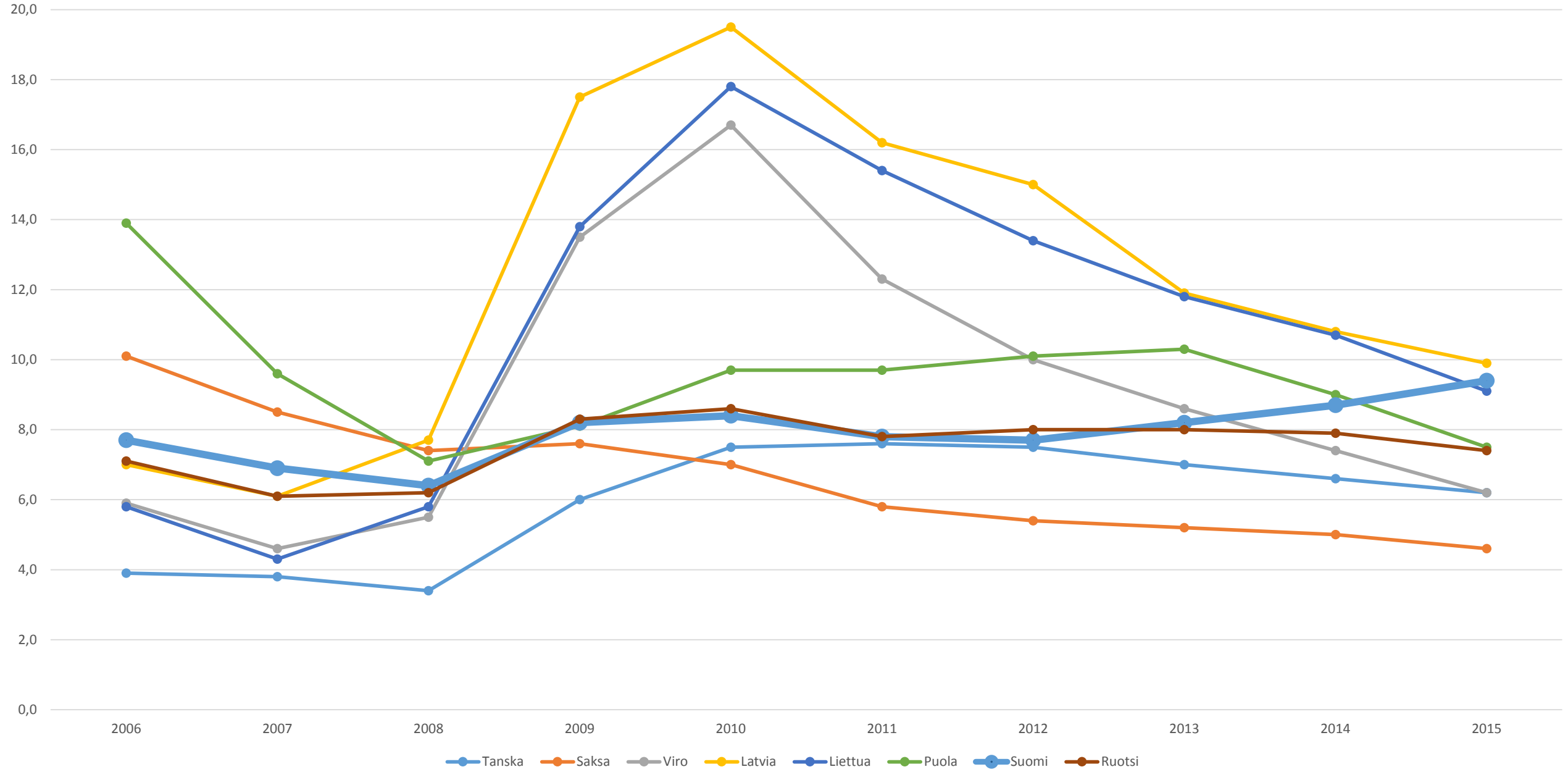

Työllisyys ja palkat tulevaisuudessa

Ökypalkat leikkuriin

Alimman tulokymmenyksen kotitalouksien palkkatulojen osuus ylimmän kymmenyksen kotitalouksien palkkatuloista 1987-2014

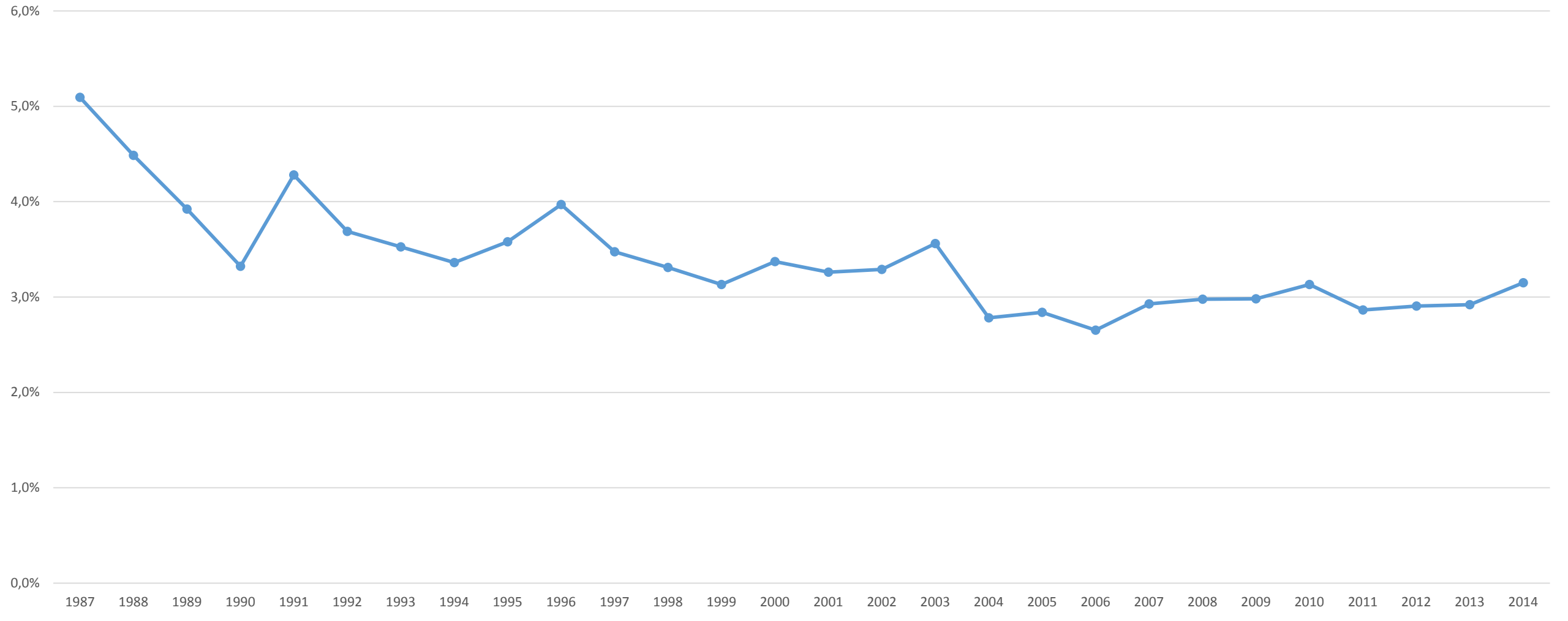

Alimman ja ylimmän tulodesiilin tulokehitys 1987-2014, 1987=100

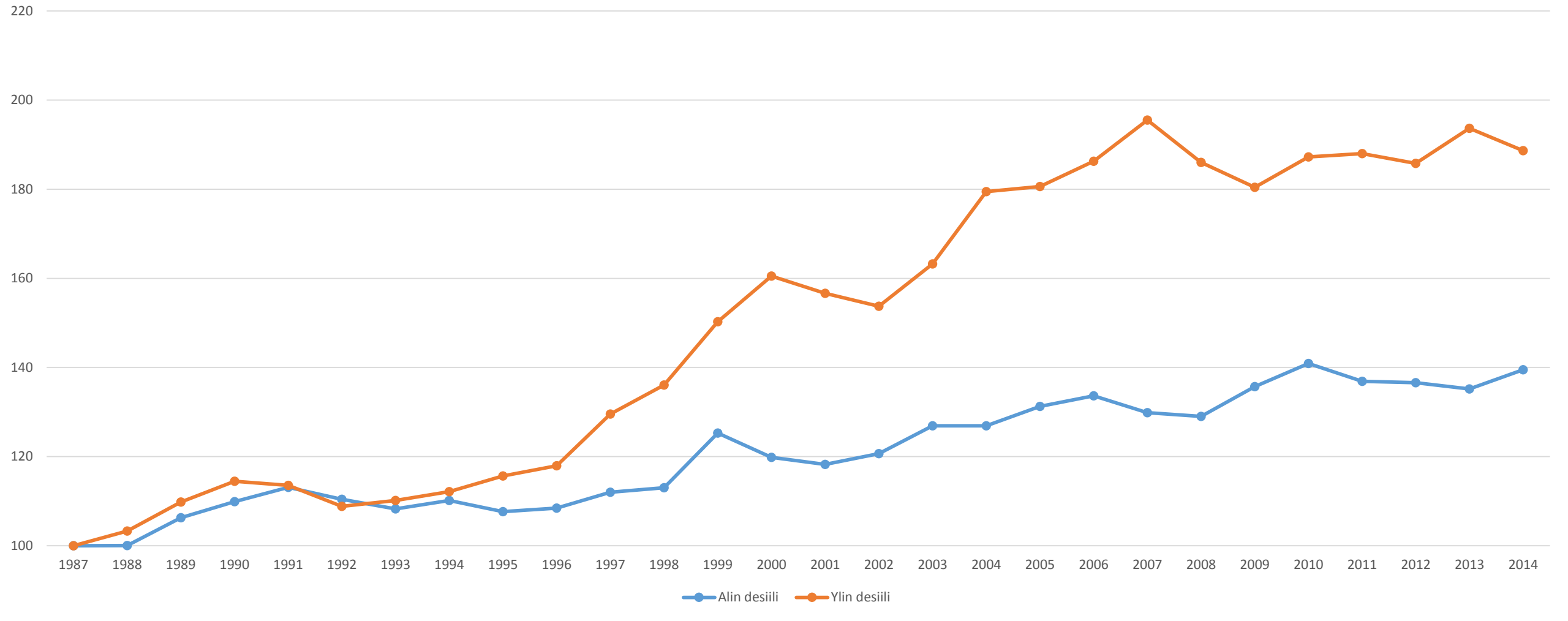

Kuinka monta kertaa suurempi on pörssiyhtiöiden johtajien palkka suhteessa keskipalkkaan?

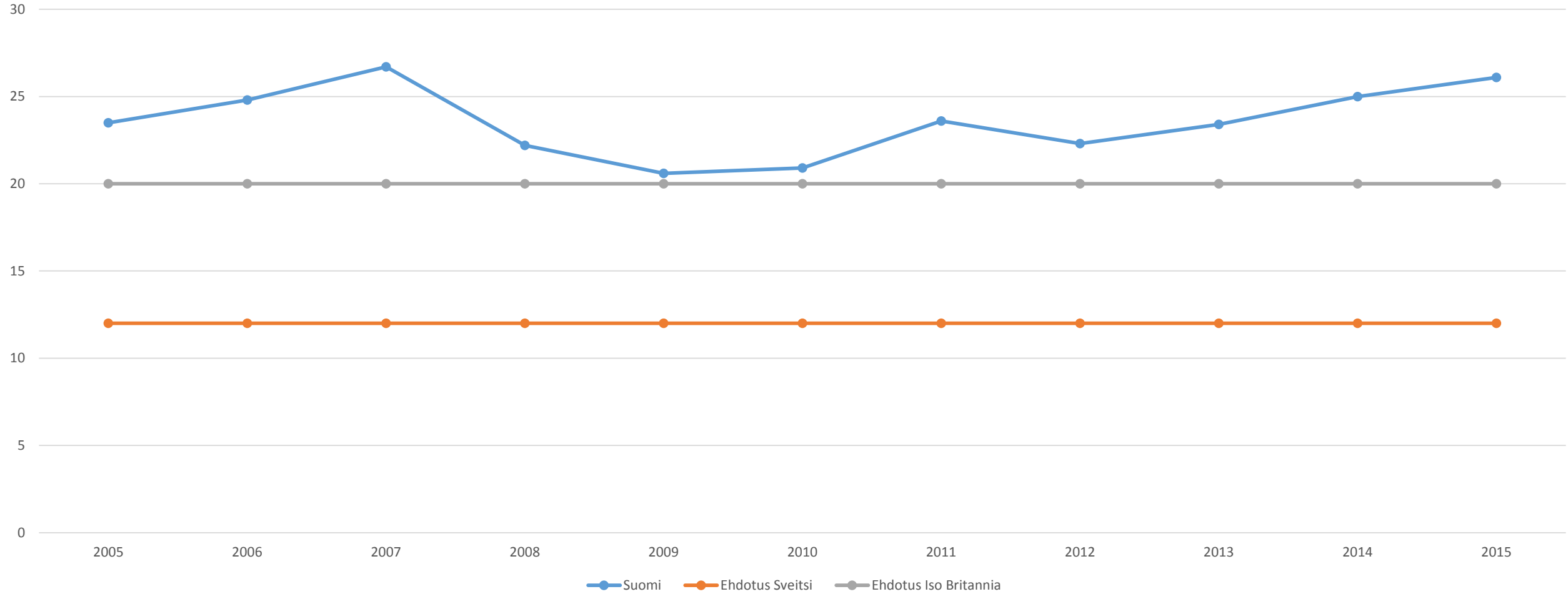

Kohtuutta rahastopalveluiden hintoihin

Uusien pankkitalletusten keskikorko 2003-2016, %

Nuorten starttiraha

Keskimääräinen perintövero tuloluokan mukaan 2014

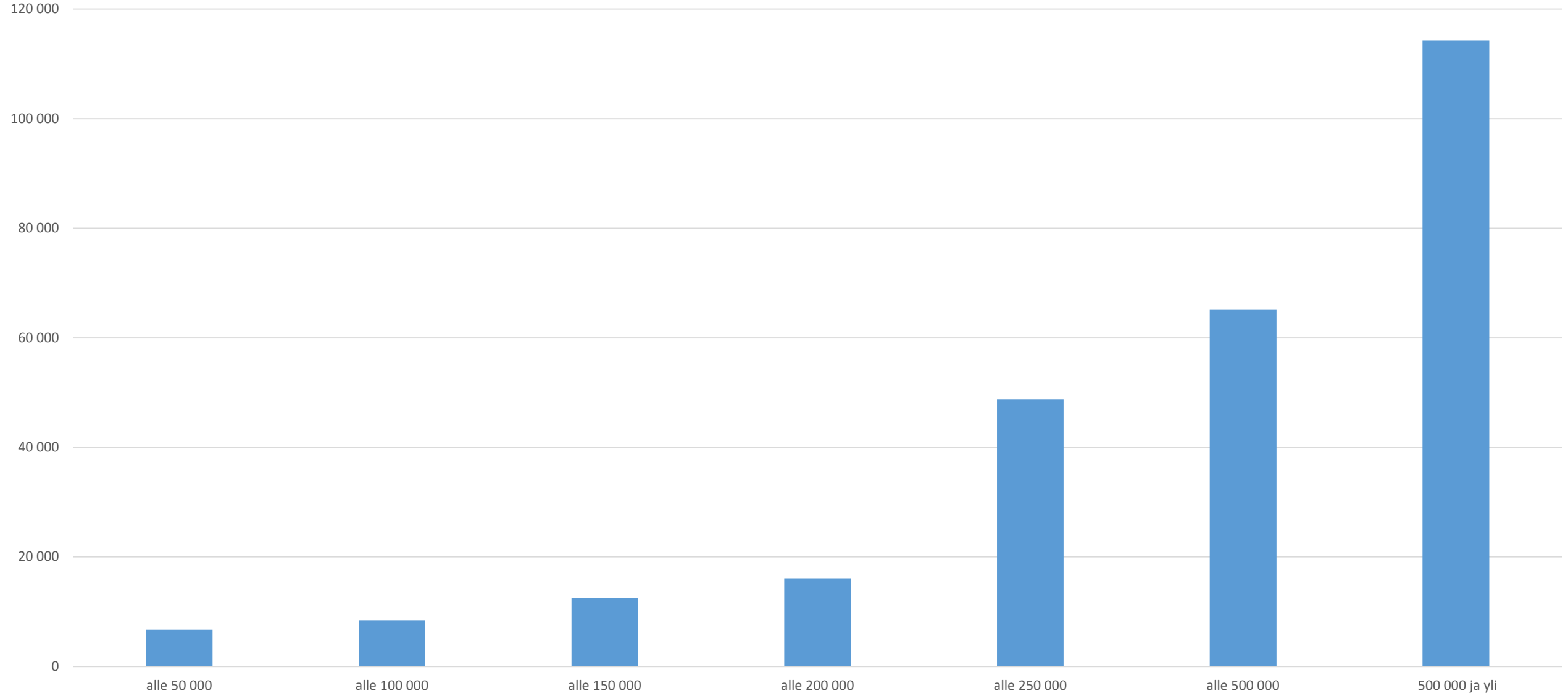

Valtion tase tuottamaan

Nettovelka %-BTK:stä 2021

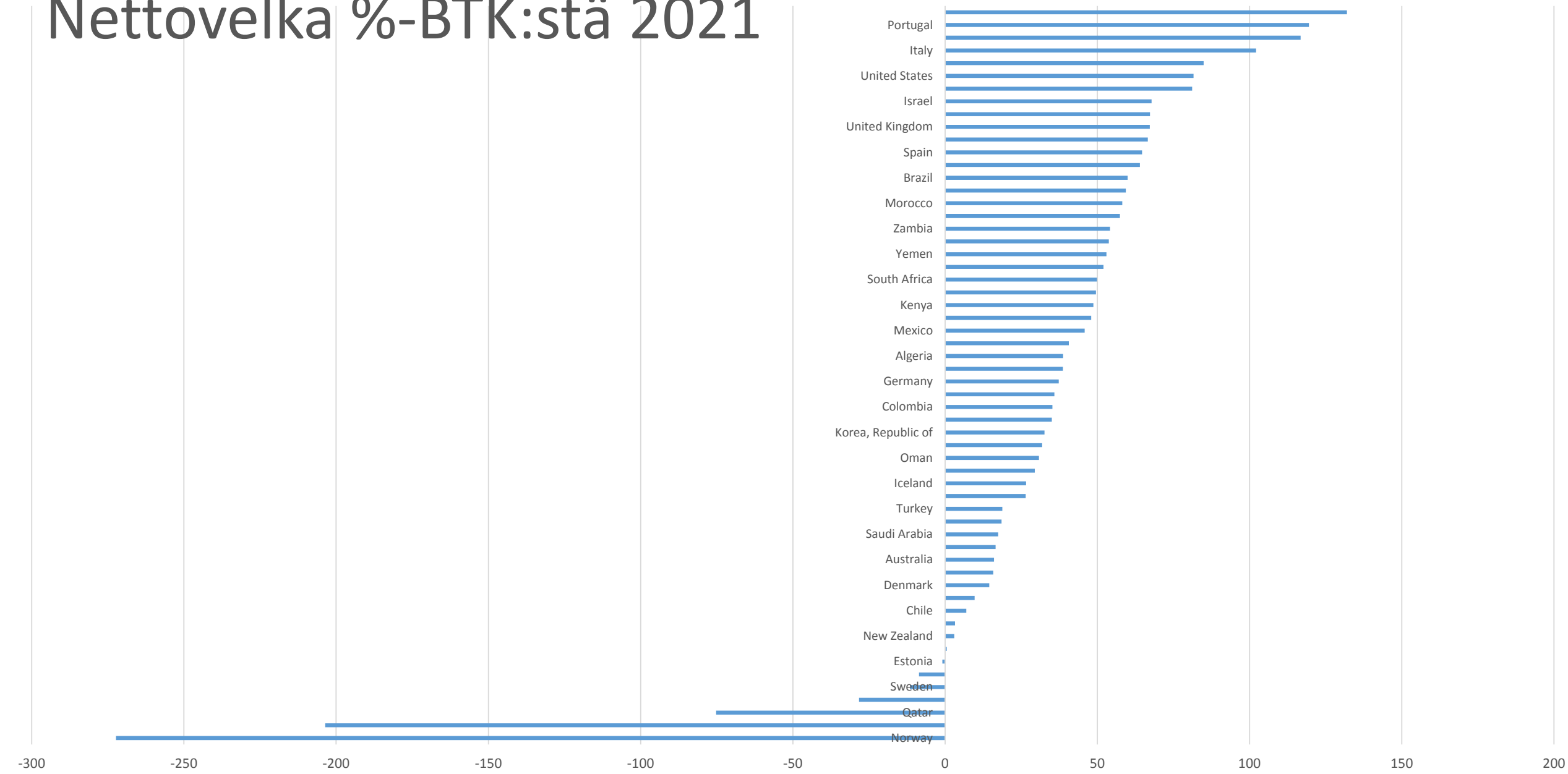

Progressiivinen verotus

Optimaalinen tulovero

Ylin marginaalivero ja pääomavero 1987-2015

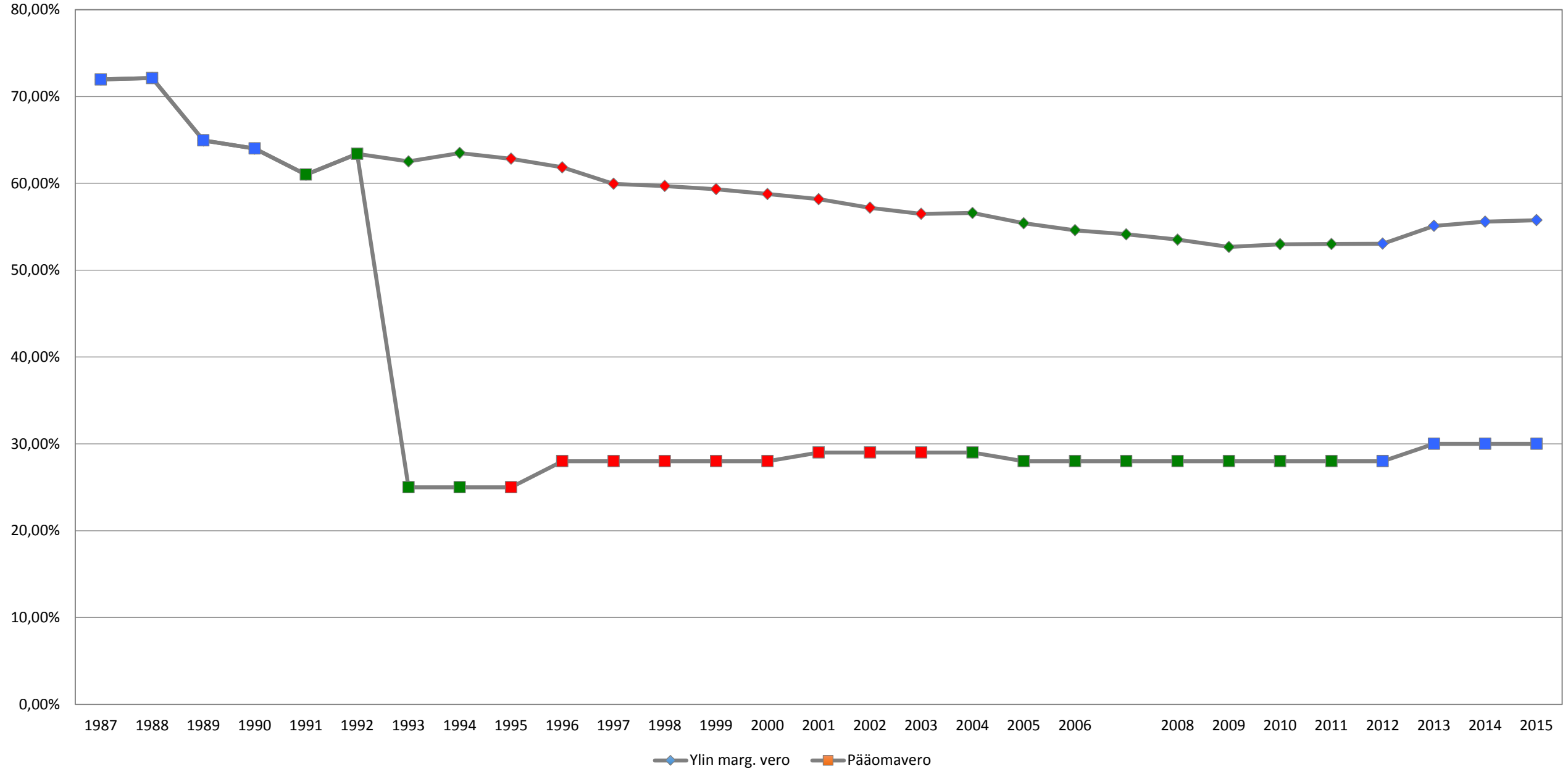

Perintövero

Kotitalouksien nettovarallisuus 1987-2013, keskiarvo/kotitalous (vuoden 2013 rahassa).

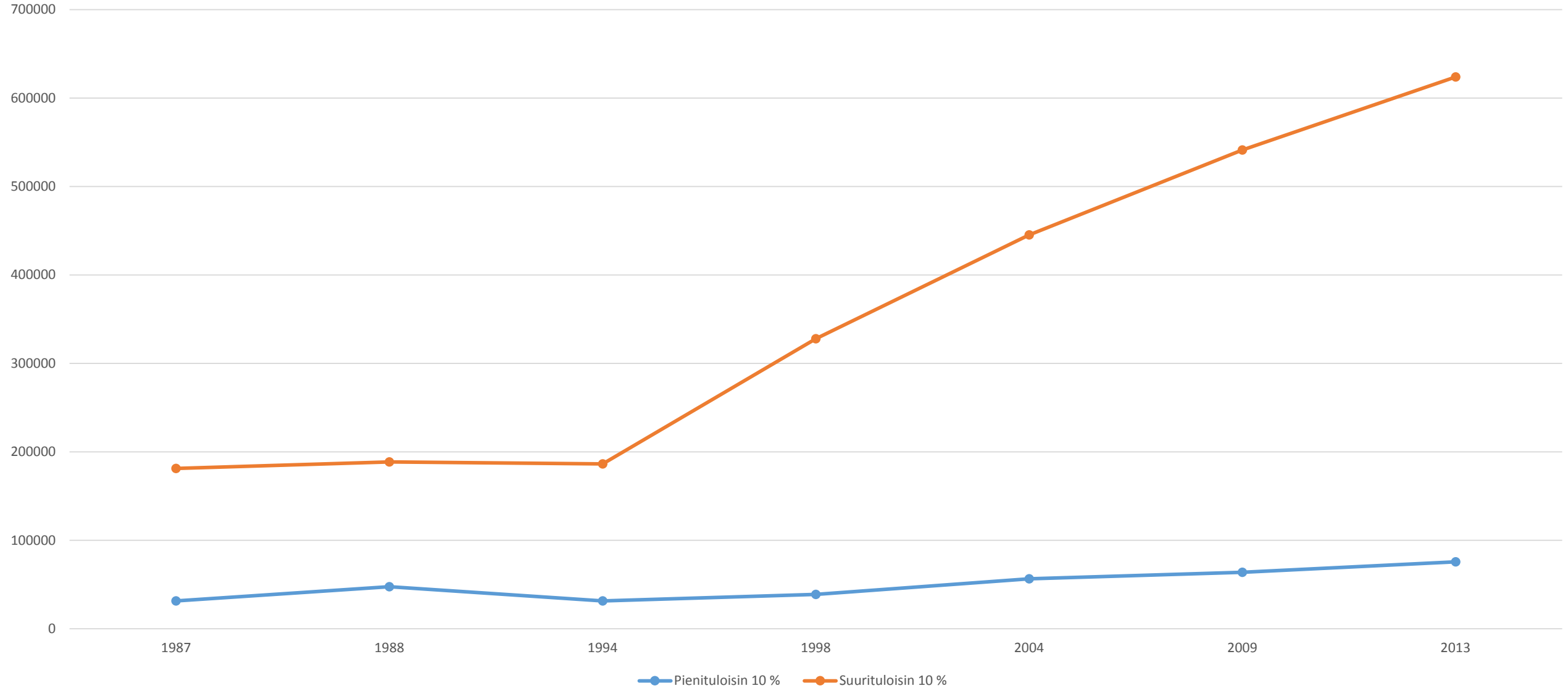

Suositus

Globaali henkilökohtainen omaisuuteen perustuva vero rikkaimmille ihmisille sekä minimivero yrityksille